

spola, ki bodo to cerkev in oltar obiskali v obletnico njenega posvečenja. Ravno tisti dan smo blagoslovili tudi ondoto pokopališče. Dano v Trstu v škofijski palači 4. februarja 1606. Ursin, škof tržaški l. r.“

Prec zunaj rakovskega kolodvora, na cesti proti Cerknici, je veliko tržišče za les. Tržni dan je vsak četrtek. Čuda veliko lesa, žagane in tramov se prodá tukaj, kar daja Rakovcom lepe dohodke, vsako leto nad 600 gold. S temi dohodki, ako modro gospodarijo z njimi, si omislijo sčasoma lahko veliko koristnih naprav za sosesko. Ako naložé vsako leto nekoliko teh dohodkov, nabrala in narastla se bo v več letih tolika istina, da bodo imeli lahko tudi lastnega duhovna in lastno šolo, če ne bodo morebiti rajše s cerkniško starodavno in častitljivo faro sklenjeni ostali.

Z Rakeka pelje lepa in zložna, z velikim trudom in znojem izdelana cesta proti Cerknici, Grahovem, Ložu, Prezidu, Čubru, in se bo menda izdelala naprej na Hrvasko. Že zdaj gre po tej cesti voz za vozom, kaj bo še le potlej, kadar bo vsa cesta, kakor je osnovana, tudi popolnoma dovršena! Zares, tudi v tem oziru se odpira Rakeku nepregledna prihodnost. K velikim in lepim sedanjim poslopjem g. Lavriča in Kanca se bodo čez leta pridružile ob tržišču nove in bodo dajale Rakeku čisto drugo, rekel bi, mestno obličje.

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinske stvari.

Slovenska imena na slovenskorimskih spomenicih najdenih v kranjski deželi.

Spisal Dav. Terstenjak.

Na desno od ceste, ktera drži od vasi Staje v logove imenovane: „na Brdu“ se najde rimsk spomenik visok 4' 7" in širok 3' v pečino vsekan. To pečino imenuje ljudstvo: „stari dedec.“ Napis tega spomenika se glasi po dr. Ulepič-evem berilu (Mitth. des histor. Vereins für Krain leta 1846 str. 39): „PLETOR LAEPIVS vivus fecit sibi et MOIOTAE uxori defuncta annorum quinquaginta.“

Vse tri imena so po koreniki in obliki slovenske. Pletor, od pletem, pomenja, kar latinsko ime: Textor; zavoljo suffixa primeri imena: Šetor, Sipor, Cipor, in besede: prapor, govor, tabor itd., spomni se navadnih slovenskih imen: Pleteršek, Laepius, od lep, pulcher, fortis, bonus, ali od lep, viscum, lepak, viscum album, die Mistel, kateri je bil pri nekdanjih Slovencih zelo časten in kteremu so pripisovali ravno takošne moči, kakor Rimljani (glej: Plin. histor. nat. 16, 44) in Nemci (glej Mythol, Grimm, 1148) in Škandinavci (glej: Finn Magnusen, lex. myth. 240).

Lepo slovensko ime je tudi Mojata od moj, po obliki, kakor: dobrota, slepota itd. Pri Srbih so še dandanašnji takošne osebne imena navadne, postavimo: Mojaš, Mojanka, Mojana (Vuk, rječ. s. v.).

Na zunanjem zidu duhovnega semenišča v Ljubljani nasproti stolni cerkvi se najde kamen s sledečim napisom: „OPPALO Firmi filio defuncto annorum quinquaginta et conjugii RECAE BVIONIS filiae vivae et filius secundus defunctus annorum quinquaginta quinque, et Severa Antonii filia defuncta annorum quinquaginta.“ (Mitth. 1846, str. 27.)

V tem napisu nahajamo tri slovenske imena in sicer: „Oppalus = Opal, od staroslov. op, apex, zato ime reke slovanske: Opava = ex apice fluens, in apice oriens, Opovo, ime kloštra na fruški gori na vrhu opu stoječega. Opal po obliki kakor imena: Kobal itd.

Reca na prvi pogled ime pri nekdanjih Slovencih

čislane živali (primeri moj članek „o zlati utvi“ v letošnjem „Glasniku“), Bujo od buj, firmus, heftig, kräftig, frisch, feurig. Pri Srbih še dandanašnji to ime radi pridevajo moškim osebam, postavimo: Bujan, Bujo itd.

Se enega spomenika naj omenim z napisom:

„SECCONI NAMMONIS annorum quinquaginta defuncto, et REGAE Tertii filiae defunctae annorum undecim, et Rustico Secconis defuncto annorum viginti, et MANVNI aviae annorum centum Quintus et (B)enignus vivi posuerunt.“ (Mittheil. 1847 str. 16).

Tukaj najdemo slovenske imena Seko, Namó, Rega in Manun. Osebne imena: Seko, Sekula, Sekana še so sedaj pri Srbih navadne (glej Vuk, Rječ. str. 675). Korenika je znana; manje pa korenika nam.

V sanskritu pomenja korenika nam, neigen, sich neigen; iz pomena „klanjanja“, „klonitve“, pa je postal pomen počtovanja, častitljivosti, zato sanskr.: namas, zend.: nemanh, Verehrung, Anbetung, Lob, Preis, in Indi še dandanašnji molijo: Čiva, Čivaja nama, Čivae Deo laus, adoratio, gloria.

To besedo nahajamo na tako imenovanem burgeškem biku v Rimu v rimskem napisu: „Nama Sebesio Deo soli invicto Mithrae!“ (Muratori, Nov Thes. Inscr. pag. 918); dalje v napisu latinskem „in villa Tiburtina Hadriani Soli invicto Mithrae, sicut ipse se in visci jussit refici Victorimos Caes. n. verna dispensator numini praesenti suis impendiis reficiendum curavit dedicavitque — Nama cunctis.“ (Glej „Wiener Jahrb. der Literat. II, 305).

Iz te korenike nam je po učenem Kuhnu, „weil die Thiere ihre Häupter zur Weide neigen“ — latinska beseda: nemus, in ker „in nemore“ so bili prve veže Božje, tedaj iz te korenike po Grimmu in Kuhnu keltski: nemet, templum, ali pa še boljše pomenja nemet, kraj, kjer se nama, „wo man sich neigt, verehrt, lobt, anbetet.“ *)

Učeni jezikoslovec Kuhn piše dalje: „Unsere gemeinsamen Vorfahren weideten ihre Heerden nicht in den kahlen Steppen, sondern auf den bewaldeten Bergen Hochasiens, darum wurde der Hain „nemus“ auch ihr erster Tempel, denn wo anders hätten sie die Gottheit herrlicher erkennen und sich näher wähen können?“ Zato iz nam latinski: nemus po Kuhnu, kakor je že bilo rečeno, dalje keltski: nemet, templum, primeri: nimidae starih Nemcov ložne božice pri Tacitu, grški: νομος, Weideplatz, litevski: namas, templum, domus itd.

Imamo li tudi v slovanščini to koreniko? Da! ali po izmeri glasnikov m in n. Staroslov.: manoti, za: namoti, innuere, inclinare, winken, neigen. Glasnika m in n se rada menjata, primeri srbski: namastir, za mancastir, letsko: mems = nems, slov. nem, mutus.

Besedo nama, nema v pomenu nemus, νομος, pašna, Weide, Weideplatz so tudi nekdanj poznali Slovenci, zato se veli pašna planina nad Gornjim gradom Menina za Nemina, in na Pohorji se pastir, kateri na planine živino na pašo goni, veli: Namoš. V starotrški fari blizo Slovenjega Gradca še so rodbine z imenom Namoš, Namis in Names. Primeri staropoljske topične imena: Namoslavje, srbske imena: Neman, Nemanja, in ime solnčnega božanstva severoslovenskega Nimis = Apollo νομος, der Weidengott. V polsko-slovanskem narečji se glasnik a pogostoma spreminja v i (glej: „Šafařík Slaw. Alterth.“ II, 619.)

Namó, toraj pomenja, kar νομος, Nimis, Nemanja. Janežič ima v svojem slovníku (s. v) „nameti“ v višebroji „die Winke“. Toraj še je beseda

*) Kuhn v „Weberovich Indische Studien“ str. 338.

živa. Ime Namo nahajamo na štajarskih kamnih v družbi imena: Kobalo, rodbine Kobal, Kobau, Kobale še živijo na Kranjskem in Štajarskem.

Ime Rega pomenja to, kar ime Reča; na Štajarskem se veli rega, die Wasserente, Sumpffente.

Pri besedi Manun, po obliki kakor imena: Macun, Tepun, Mrčun bi mislil na man slabo men, Aalraupe, Rutte, gadus lota. Primeri imena Ukun na celjskih slovensko-rimskih kamnih po ribi ukunu (ojstrži, Barsch), na katerem je stal severo-slovanski bog Krot = staro-česki Kirt, staroslovenski Kart, po katerem je Kartelovo na Kranjskem dobilo svoje ime.

O porotah.

Govor poslanca dr. Zupan-a v deželnem zboru.

(Konec.)

Nobeden tistih primerljev, ki jih je moj častiti predgovornik omenil, ne priča dostojno, da se porote morejo zavreči. Eden izmed nju kaže, da je bil neki bojè kriv zatoženec nedolžen spoznan, drugi pa, da je bil nedolžen za krivega obsojen. V prvem primerljev se vé da so mogli zapriseženci „ni kriv“ izgovoriti, če se niso mogli prepričati (dasiravno je djanje resnično bilo), da je on zoper postavo grešil ali kaj kazni vrednega storil; če so bili zavoljo tega tako poprašani, kakor nam je gosp. predgovornik povedal; mogli so izreči, da „ni kriv“, čeravno je zatoženec obstal, da je omenjeno djanje doprinesel. Ni dosti, da zapriseženec samo o tem glasuje: ali se je to ali uno res zgodilo, temveč mora tudi izreči, ali je res tega ali unega kriv ali ne; če se zapriseženci ne morejo prepričati, da je obdolženec kriv, to je, da je zoper postavo grešil, ne bodo izrekli „kriv je“, in če se potem zaradi djanja poprašajo, morajo djanje zanikati, dasiravno ga je zatoženec obstal. Kaj tacega se ni samo tukaj pripetilo, temuč pokazalo se je večkrat v mnogih deželah, in se bo zmiraj nahajalo, če se bo napačno popraševalo. Pravo vprašanje je poglavna stvar. Drugega primerljeja pa, da je bil nekdo nedolžen obsojen, ne morem zapopasti. Če drugega sumnja ni bilo, kakor, ktereja je gosp. predgovornik omenil, ne morem razumeti, kako da je zatoženca mogla deželna nadsodnija kot celó sumljivega spoznati; dalje tudi ne razumem, zakaj da sodništvo ni rabsodbe uničilo in jo pred drugimi zapriseženci obravnavalo in zakaj da sodniki niso te dolžnosti dopolnili, ker vendar po vsakem kazenskem redu, kateri se na porote opira, to pravico imajo, če previdijo, da bi zapriseženci kakošnega nedolžnega obsoditi utegnili. Vsi primerljeji, od kterih se trdi, da so zapriseženci kakošnega nedolžnega krivega obsodili, zadenejo le tedaj sodništvo. Če pa tako sodnija svoje dolžnosti ni spolnila, pokaže s tem, da bi ga bila tudi ona obsodila. Ta pripetljev, kakor smo ga slišali, je res milovanja vreden; al ne vé, zakaj da se nam tudi tisti primerljev ni povedal, ktereja smo, žalibog, pred nekimi mesci v časnikih brali, da je neka francozka porota neko ženo očetamora krivo spoznala in spoznati mogla, ker je sama obstala, da je očeta umorila. Al zakaj je to obstala? Zato, ker jo je preiskavni sodnik v ječi tako duševno mučil in je ona tako telesno trpinčenje prestati mogla, da se zadnjič ni vedila drugače pomagati, kakor da je obstala najgrozovitnejše hudodelstvo očetamora. Če se je kaj tacega v državi zgoditi moglo, kjer so porote, se pač toliko lože tam najde, kjer jih ni, kjer imajo vso kazensko obravnavo stanoviti sodniki v rokah. Na Francozkem se je vendar resnica pojasnila; al ko bi ondi porote ne bile, težko bi se bilo to zgodilo.

„Zoper rabsodbo zaprisežencov se človek ne more pritožiti, zoper rabsodbo sodnij, sestavljenih iz pravo-

učenih sodnikov, pa“ — je rekel gospod predgovornik. „Res pritožiti se more v treh stopnjah. Prva ga obsodi, druga ne, tretja pa ga zopet obsodi. Ti primerljeji se pogostoma nahajajo; ravno tako velikrat se primeri, da prva stopnja v kakem djanji tatvino, druga goljufijo, in tretja nezvestobo najde. Prašam: ktera je v tem primerljeji prava rabsodba?“

Zato ni boljšega porošstva za zatoženca, da je rabsodba pravična, kakor če 12 mož rabsodbo izreče, se vé da, če se postavnega obreda držijo, zoper kar pa je uničenje rabsodbe najboljši pripomoček.

Gospod baron Abfaltern je rekel, da je večkrat težko, objektivno djanje razjasniti, in da to večkrat razumnost zaprisežencov presega, ker so nektare hudodelstva tako zmedene baže, da jih zapriseženci v vseh obzirih razumeti ne morejo. Temu ugovoru jaz sploh skušnjo vseh dežel zoperstavljam, kjerkoli so porote vpeljane. V vseh deželah zapriseženci tudi take hudodelstva sodijo in gotovo tako dobro sodijo, kakor pravoučeni sodniki.

Druga opazka pravi, da se kazenska pravda po zaprisežencih tako hitro ne izvršuje, kakor brez njih. To tudi ni resnično. Skušnja uči, da se ravno te hudodelstva, ktere imajo pred porote k rabsodbi priti, prav naglo preiskujejo, in če je le mogoče, vsake kvatre končajo, da se morejo porotnim sodnijam podati, med tem ko sedaj preiskave ne le mesce, ampak celó leta in leta trpijo.

Kar se stroškov tiče, le omenim, da je slabo sodništvo zmiraj predrago, dobro pa nikoli ne; čeravno nekaj več veljá, ga vendar nepogojno bolj čislamo zaradi druge koristi, ktero nam podaja.

Gosp. baron Apfaltern meni, da bi se upljiv, kateri zdaj sodnike tišči, po neodgovornosti in zboljšanju njihove plače dal odstraniti. Res je, da se v tem obziru veliko lahko zboljša; ali ves upljiv odstraniti, je nemogoče; vse te porošstva so nedostojne. Kjer je sodnik v vradniško nastopovanje vrstjen, ne pomaga nič, če se tudi postave dadó, da je sodnik neodgovoren, neodstavljen in da ne more iz enega kraja v drugega prestavljen biti; sodnik bo vendar, kakor vsak drug človek, po povišanji hrepenel, država pa ima moč ga povišati ali ne; ona ga tudi v drugem obziru lahko poslavi; in to bo nad sodnika pri rabsodbi političnih hudodelstev nekaj upljiv imelo.

Druge opazke nečem bolj natanko pretresavati, samo nekaj bi vprašal: kako je to, da povsod, kjer so porote vpeljane, se število kazenskih djanj od leta do leta zmanjšuje, kar se posebno na Bavarskem od časa vpeljanja porot jasno kaže, če njih vpeljava ni s takimi prednostmi združena, kakor jih odborovo poročilo naznanja? To je najjasnejši dokaz, da porote čutstvo prava (pravice) v ljudstvu, kakor javno čudorednost, krepčajo.

Še ene opazke moram omeniti, s ktero se meni izvrševanje prava pospešiti, to je, odstranjenje dokazne teorije. Dobro vé, da dokazna teorija ima malo praktične vrednosti, ker sodnik, če je krivice zatoženca prepričan, postavne dokazne pripomočke tako nateza in razteguje, da ž njimi naredi, kar hoče. Al če pravaučeni sodnik razsojuje, ali je zatoženec kriv ali ne, se jaz zoperstavljam odstranjenju dokazne teorije, ker ravno v nji je edina bramba za zatoženca proti oni navadi, ktera se je pri več sodnikih izcimila, da v vsakem zatožencu hudodelnika vidijo.

Tako, gospôda moja, sedaj pa glasujte! al pomislite, da vaše glasovanje bode veliko tehtalo in da se morebiti po njem bode vprihodnje pravica v naši deželi razsojevala. Nočem omeniti, da ne najdemo ne enega deželnega zbora, kateri je to vprašanje pretresaval, da